

doświadczeniach wypracowanych w II Rzeczypospolitej Polskiej¹.

Obecnie przed ekspertami finansów publicznych stoi zadanie odpowiedniego opracowania postulatów *de lege lata* i *de lege ferenda* tak, aby zrationalizować lub zlikwidować udział „pozostałych podmiotów systemu finansów publicznych” w systemie finansów publicznych na korzyść jednostek samorządu terytorialnego (być może również w jakiejś części na korzyść władz centralnych). Celem tych zmian powinna być jawność, przejrzystość, efektywność, legalność i celowość systemu finansów publicznych w Polsce. Natomiast efektem będzie prawdopodobnie wzrost samodzielności finansowej samorządu terytorialnego, do poziomu w którym samorząd terytorialny będzie wykonywał zasadniczą część (a więc większość) zadań publicznych na własną odpowiedzialność i we własnym imieniu.

Bibliografia

1. Clarke M., Stewart J., *Samorząd lokalny i koncentracja na świadczonych usługach*, Cyt. za: P. Swianiewicz (red.), *Wartości podstawowe samorządu terytorialnego i demokracji lokalnej*, Warszawa 1997
2. Kard. J. Höffner, *Chrześcijańska nauka społeczna*, WAM (księży Jezuitów), Kraków 1994
3. Leoński Z., *Samorząd terytorialny w RP*, Wyd. C.H. Beck, Warszawa 1999
4. Panejko J., *Geneza i podstawy samorządu europejskiego*, Wilno 1934,
5. Piekara A., *Decentralizacja i samorządność społeczności lokalnych a lokalnych a lokalna jakość życia*, „Samorząd terytorialny” 1995 nr 5
6. Spieker M., *Zasada pomocniczości: podstawy antropologiczne i konsekwencje polityczne*, „Społeczeństwo” 1995, nr 1
7. Starościak J., *Decentralizacja administracji publicznej*, Warszawa 1960

¹ Szczególnie do Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 19 stycznia 1928 roku, które uregulowało organizację administracji ogólnej oraz wprowadzało na poziomie wojewódzkim i powiatowym instytucje komunalne o ograniczonym zakresie samorządności, a także do ustawy z 23 marca 1933 roku o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego (Dz. U. z 1933 nr 35, poz. 294).

REGULACJE PRAWNE DOTYCZĄCE OCHRONY ŚRODOWISKA W SIŁACH ZBROJNYCH RP

Obronność kraju, której zapewnienie jest jednym z głównych zadań jednostek wojskowych, jest coraz częściej i w coraz większym stopniu źródłem wielu problemów dla środowiska naturalnego. Dotyczy to nie tylko działań wojennych, choć w tym przypadku zagrożenia dla środowiska są ogromne, ale również tych prowadzonych w warunkach pokojowych. Zmienność sytuacji międzynarodowej, postęp techniczny i technologiczny, a także różnorodność zadań stawianych przed dowódcami w związku z uczestnictwem w wielu różnych operacjach w kraju oraz poza jego granicami, rodzi konieczność ciągłego doskonalenia umiejętności żołnierzy, a także szkolenia ich w obsłudze i eksploatacji sprzętu.

Siły Zbrojne RP realizując politykę państwa, wypełniają przepisy prawne ustanowione dla ogółu społeczeństwa. Wymaga to nieustannego kompromisu pomiędzy wymogami ochrony środowiska a szkoleniem i działalnością wojska tak by nie ucierpiały na tym zdolności obronne Polski. Celem polityki ekologicznej państwa jest zapewnienie właściwego użytkowania środowiska, gwarantującego zrównoważony rozwój. Realizacja tego zadania jest możliwa jedynie poprzez uporządkowanie i konsekwentne działanie, przypisanie odpowiedzialności i ciągłą kontrolę realizacji. Obowiązki i odpowiedzialność w tym zakresie regulują akty prawne ogólnopaństwowe i przepisy wewnątrz resortowe [Kowalski 2005, s. 142]

Głównymi aktami prawnymi zawierającymi przepisy dotyczące działalności wszystkich instytucji, a zatem również i wojska, w obszarze ochrony środowiska są:

- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska¹. Ustawa określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju;
- ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach². Ustawa określa środki służące ochronie środowiska, życia i zdrowia ludzi zapobiegające i zmniejszające negatywny wpływ na środowisko oraz zdrowie ludzi wynikający z wytwarzania odpadów i gospodarowania nimi oraz

¹ Dz.U. 2001 nr 62 poz. 627 z późn. zm.

² Dz.U. 2013 poz. 21 z późn. zm.

ograniczające ogólne skutki użytkowania zasobów i poprawiające efektywność takiego użytkowania [art. 1, Dz.U. 2013 poz. 21];

- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody¹. Dokument ten wskazuje m.in. organy administracji publicznej a także inne jednostki organizacyjne jako zobligowane do dbałości o przyrodę będącą dziedzictwem i bogactwem narodowym. Określa również formy, cele i zasady ochrony przyrody żywej i nieożywionej, a także krajobrazu;
- ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach². Ustawa określa zasady gospodarowania oraz powiększania zasobów leśnych w powiązaniu z innymi elementami środowiska naturalnego a także całej gospodarki narodowej;
- ustawa z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne³. Jest to istotny dokument dla Sił Zbrojnych RP, gdyż zdefiniowano w nim pojęcie terenu zamkniętego – czyli terenu, dostępnego wyłącznie dla osób uprawnionych, ze względów bezpieczeństwa bądź obronności państwa. Teren taki wyznaczony jest w sposób określony w ustawie, a jego granice posiadają określoną klauzulę tajności.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Obrony Narodowej z dnia 26 kwietnia 2004 r. w sprawie określenia organów odpowiadających za nadzór nad przestrzeganiem przepisów o ochronie środowiska w jednostkach wojskowych i innych jednostkach organizacyjnych podporządkowanych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych⁴ wszyscy żołnierze mają obowiązek chronić środowisko. Wynika to przede wszystkim z obowiązku, jaki stawia przed dowódcami wszystkich szczebli polskie prawo [Borucka, Mikosz 2008, s. 3]. Ale nie tylko. Działalność Sił Zbrojnych RP w zakresie ochrony środowiska reguluje również wiele przepisów resortowych, aktów prawnych oraz dokumentów normatywnych. Do najważniejszych, obok wyżej wymienionego rozporządzenia, należą:

- Polityka resortu Obrony Narodowej w zakresie ochrony środowiska – dokument określający zasady postępowania w zakresie ochrony środowiska, gospodarowania odpadami, a także wyznaczający harmonogram realizacji związanych z tym działań;
- Decyzja nr 30 Ministra Obrony Narodowej z dnia 22 lutego 2001 r. w sprawie zasad wykonywania zadań z zakresu ochrony środowiska w resorcie

¹ Dz.U. z 2004 r. Nr 90, poz. 880 z późn. zm.

² Dz.U. 1991 nr 101 poz. 444 z późn. zm.

³ Dz.U. 1989 nr 30 poz. 163 z późn. zm.

⁴ Dz.U. 2004 nr 94 poz. 917

Obrony Narodowej¹ - Decyzja określa przede wszystkim właściwość dowódców, szefów i kierowników jednostek i komórek organizacyjnych resortu Obrony Narodowej w dziedzinie realizacji zadań wynikających z ochrony środowiska;

- Rozkaz Dowódcy Wojsk Lądowych nr 22 z dnia 17.02.2003r. w sprawie organizacji ochrony środowiska w Wojskach Lądowych;
- Wytyczne Szefa Logistyki Wojsk Lądowych z dnia 14.03.2003r. w sprawie przygotowania informacji o stanie środowiska na terenach będących w dyspozycji Wojsk Lądowych;
- Umowa NATO SOFA - sporządzona 19 czerwca 1951 r. w Londynie między Państwami-Stronami Traktatu Północnoatlantyckiego regulująca status oraz wszystkie inne aspekty związane z przebywaniem członków sił zbrojnych państwa-członka NATO na terenie innego państwa-członka NATO w tym również szkód wyrządzonych w środowisku naturalnym;
- Porozumienia standaryzacyjne NATO STANAG 7141, STANAG 2982, STANAG 7102.

Literatura

1. Borucka A., Mikosz B., *Organizacja gospodarki odpadami w Siłach Zbrojnych na tle zmian militarnych i nowych wyzwań stawianych polskiej armii*, „Archiwum Gospodarki Odpadami i Ochrony Środowiska”, nr 8/2008.
2. Decyzja nr 30 Ministra Obrony Narodowej z dnia 22 lutego 2001 r. w sprawie zasad wykonywania zadań z zakresu ochrony środowiska w resorcie Obrony Narodowej (Dziennik Urzędowy MON z 2001 r. Nr 3, poz. 33).
3. Kowalski K. red., *Eksplatacja Wojskowych Pojazdów Mechanicznych*, Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych, Wrocław 2005.
4. *Polityka resortu Obrony Narodowej w zakresie ochrony środowiska*, Ministerstwo Obrony Narodowej, Warszawa 14.02.2002r.
5. Rozkaz Dowódcy Wojsk Lądowych nr 22 z dnia 17.02.2003r. w sprawie organizacji ochrony środowiska w Wojskach Lądowych.
6. Rozporządzeniem Ministra Obrony Narodowej z dnia 26 kwietnia 2004 r. w sprawie określenia organów odpowiadających za nadzór nad przestrzeganiem przepisów o ochronie środowiska w jednostkach wojskowych i innych jednostkach organizacyjnych podporządkowanych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych (Dz.U. 2004 nr 94 poz. 917).

¹ Dziennik Urzędowy MON z 2001 r. Nr 3, poz. 33

7. Umowa między Państwami - Stronami Traktatu Północnoatlantyckiego dotycząca statusu ich sił zbrojnych, podpisana 19.03.1951r. w Londynie (Dz. U. 98 Nr 97, poz. 605 i 606).

8. Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz.U. 2013 poz. 21 z późn. zm.).

9. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2004 r. Nr 90, poz. 880 z późn. zm.).

10. Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz.U. 1989 nr 30 poz. 163 z późn. zm.).

11. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2001 nr 62 poz. 627 z późn. zm.).

12. Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz.U. 1991 nr 101 poz. 444 z późn. zm.).

13. Wytyczne Szefa Logistyki Wojsk Lądowych z dnia 14.03.2003r. w sprawie przygotowania informacji o stanie środowiska na terenach będących w dyspozycji Wojsk Lądowych.

Руслан АВГУСТИН

Тернопільський національний економічний університет, Україна

РИЗИКИ ТА ЗАГРОЗИ ТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Значна тінізація економіки, недостатність державних зусиль щодо її подолання призводять до викривлення принципів громадянського суспільства, формують негативний імідж України у світі, стримують надходження в країну іноземних інвестицій, не сприяють налагодженню торговельно-економічних стосунків українських підприємств із зарубіжними партнерами, стримують євроінтеграційні зусилля України. Все це об'єктивно зумовлює необхідність здійснення активних дій щодо усунення непрозорості економічного простору.

Зрозуміло, що детінізація економіки повинна передбачати цілісну систему заходів, спрямовану, передусім, на викорінення причин та передумов виникнення виявив тіньової економіки, представлених у попередніх розділах. Стратегічною метою детінізації економіки є істотне зниження рівня тінізації шляхом створення сприятливих умов щодо залучення тіньових капіталів до легальної економіки та примноження національного багатства. Виведення в офіційний сектор

тіньових капіталів сприятиме суттєвому збільшенню національного інвестиційного потенціалу, матиме значний позитивний ефект для бюджетної сфери, слугуватиме зміцненню довгострокової стабільності та зорієнтованості національної економіки на зростання і розвиток, сприятиме забезпеченню економічної безпеки держави.

Слід зазначити, що декларативно детінізація економіки входила до стратегічних засад державної політики протягом усього періоду незалежності України. Сьогодні слід говорити про нову стратегію детінізації економіки, яка повинна полягати у створенні сприятливих умов для легальної економічної діяльності на основі максимального врахування конструктивних інтересів суб'єктів господарювання, які зараз часто змушені працювати у тіньовій сфері. Поряд з витісненням кримінальних та інших незаконних сфер тіньового економічного обігу, що посилюється у ході проведення антитерористичної операції (а по суті військових дій) на Сході України, існує необхідність впровадження більш ефективних механізмів повернення до офіційного обігу коштів некримінального походження.

Подальше обмеження впливу чинників тінізації економіки не може базуватися лише на силових методах, які приносять тимчасовий ефект. Каральні дії, якщо вони не підкріплені комплексними заходами щодо створення сприятливого економічного середовища і поширення правової культури, сьогодні неефективні.

Погодимось з [1], що високий рівень тінізації економіки є наслідком недосконалої структури та недостатньо ефективного реформування інституційного базису вітчизняної економіки. Узагальнюючи отримані у наших дослідженнях аналітичні регресійні оцінки, найважливішими інституційними чинниками тінізації на посттрансформаційному етапі розвитку економіки маємо вважати поширення корупції, неефективність функціонування судової системи, неефективне адміністрування податків, ускладненість доступу до земельних ресурсів, високий рівень злочинності, істотну бюрократизацію регулювання підприємницької діяльності та низьку ефективність діяльності митної служби.

Аналізуючи процес реформування вітчизняної політичної, соціальної та економічної систем, які не враховували ризик конфліктогенності процесу варто зазначити, що економічну та політичну кризу можна було спрогнозувати з високим рівнем достовірності. Отже, не дивно, що загалом за наслідками реформ та інших заходів економічної політики уряду ані децентралізації, ані посилення конкуренції, ані підвищення прозорості в